

Sygn. akt VIII U 1469/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku

VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Iwona Szczygłowska

Protokolant: Katarzyna Busz

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2014 r. w Gdańsku

sprawy (...) sp. z o.o. w S. i M. S. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o ustalenie podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu

na skutek odwołania (...) sp. z o.o. w S. i M. S. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

z dnia 22 lipca 2013 r. nr (...) - (...)

1. o d d a l a odwołanie,

2. zasądza od wnioskodawców (...) spółki z o.o. w S. oraz M. S. (1) kwotę po 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na rzecz pozwanego

/na oryginale właściwy podpis/

Sygn. akt VIII U 1469/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 22 lipca 2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. stwierdził, iż M. S. (1) od 15 listopada 2012 roku nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, tj. emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu, z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) Sp. z o.o. w S.. Organ rentowy uznał, iż umowa o pracę jest nieważna, zgodnie z treścią art. 210 § 1 k.s.h. w zw. z art. 58 § 1 k.c., bowiem została podpisana przez członka zarządu P. N. z M. S. (1) będącą również członkiem zarządu spółki (...). Nadto, nie został nawiązany stosunek pracy w rozumieniu art. 22 § 1 k.p., bowiem brak jest podstawowych elementów charakterystycznych dla stosunku pracy, takich jak podporządkowanie organizacyjne i służbowe oraz brak jest dowodów na świadczenie pracy przez M. S. (1). Zdaniem organu rentowego, zgłoszenie M. S. (1) do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych przez płatnika składek miało na celu zapewnienie ubezpieczonej prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego i stanowiło jedyną przyczynę zawarcia umowy o pracę.

W odwołaniach od powyższej decyzji M. S. (1) oraz (...) Sp. z o.o. w S. zarzuciły naruszenie art. 22 § 1 k.p. w zw. z art. 58 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie prowadzące do ustalenia, iż nie doszło do zawarcia umowy o pracę oraz

naruszenie art. 29 § 2 k.p. w zw. z art. 210 k.s.h. poprzez przyjęcie, że nie dochodzi do zawarcia umowy o pracę jeśli naruszono przy jej zawieraniu art. 210 k.s.h., a praca była świadczona na warunkach pracowniczych. Odwołujące się przyznały, iż bezspornym jest, że do zawarcia umowy o pracę doszło z naruszeniem art. 210 k.s.h., co w świetle art. 58 § 1 k.c. prowadzi do nieważności pisemnej umowy o pracę. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, wskazały, iż w niniejszej sprawie strony nawiązały stosunek pracy w rozumieniu art. 22 k.p. przez czynności konkludentne. Ubezpieczona świadczyła pracę w siedzibie pracodawcy, 8 godzin dziennie, przez 5 dni w tygodniu, w warunkach opisanych w art. 22 k.p.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie oraz zarzucił pozorność umowy o pracę zawartej między stronami. Organ rentowy wskazał, iż M. S. (1) nie wykonywała pracy w spółce (...) jako pracownik zatrudniony w ramach umowy o pracę, a umowa o pracę zawarta była jedynie dla pozorów. Wykonywała ona czynności członka zarządu spółki. W komunikacji zewnętrznej w żaden sposób nie sygnalizowano wykonywania przez nią pracy w ramach stosunku pracy. Jak wynika z załączonych do odwołania dokumentów, domena, którą posługiwała się M. S. (1) w komunikacji zewnętrznej to (...). Pozostali członkowie zarządu spółki (...), tj. P. N. i M. S. (2), w sposób równorzędny wykonywali swoje funkcje, zastępując się w razie niemożności kontaktu. O braku pozostawiania w stosunku pracy, w tym formalnego podporządkowania – właściwych dla funkcji zarządu – świadczy również fakt, że ubezpieczona nie miała określonych podstawowych obowiązków pracowniczych pozwalających na kontrolę wykonywania pracy, w tym określonych godzin pracy, obowiązku potwierdzania obecności w pracy.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

M. S. (1), magister ekonomii, w okresie od 1 marca 2005 roku do 31 marca 2008 roku była zatrudniona na podstawie umowy o pracę w (...) Sp. z o.o. w G.. Do 31 sierpnia 2006 roku zajmowała stanowisko koordynatora działań marketingowych, w okresie od 1 września 2006 roku do 31 marca 2008 roku dyrektora marketingu.

W październiku, listopadzie, grudniu 2007 roku M. S. (1) pobierała zasiłek macierzyński. Za styczeń 2008 roku osiągnęła wynagrodzenie w kwocie 775,23 zł, za luty 2008 roku w kwocie 3.251,69 zł, za marzec 2008 roku w kwocie 4.636,71 zł.

Dowód: pismo z 3 grudnia 2013 roku – k. 280.

M. S. (2) oraz P. N. są współnikami i jednocześnie członkami zarządu (...) Sp. z o.o. oraz współnikami (uprawnionymi samodzielnie do reprezentowania) (...) M. S. P. (...) Spółka Jawna. Obie spółki mają siedzibę w S. przy ul. (...). Spółka z o.o. (...) nie posiada organu nadzoru. W obu spółkach nie zostali ustanowieni prokurenci. Przedmiotem działalności ww. spółek jest m.in. działalność portali internetowych.

Dowód: informacje odpowiadające odpisowi aktualnemu z rejestru przedsiębiorców – k. 266 – 278.

W dniu 30 kwietnia 2008 roku (...) Sp. z o.o. reprezentowana przez członków zarządu M. S. (2) oraz P. N. zawarła z M. S. (1) umowę o pracę, na czas nieokreślony, od 1 maja 2008 roku, na stanowisku dyrektora marketingu, w pełnym wymiarze czasu pracy, z wynagrodzeniem 7.235 zł brutto miesięcznie. Strony w umowie wskazały siedzibę pracodawcy jako miejsce wykonywania pracy.

W okresie od 7 maja 2011 roku do 7 października 2011 roku M. S. (1) przebywała na urlopie macierzyńskim, od 27 grudnia 2011 roku do 14 listopada 2012 roku na urlopie wychowawczym.

Z dniem 14 listopada 2012 roku M. S. (1) oraz (...) Sp. z o.o. rozwiązały umowę o pracę za porozumieniem stron.

W okresie od 1 maja 2008 roku do 14 listopada 2012 roku M. S. (1) była zgłoszona do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia u płatnika składek (...) Sp. z o.o.

Dowód: umowa o pracę, świadectwo pracy, oświadczenia o rozwiązaniu umowy w aktach osobowych w kopercie – k. 284, pismo z 19 grudnia 2013 roku – k. 304 – 305.

W dniu 13 października 2009 roku została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S., przy ul. (...). Wspólnikami tej spółki są M. S. (2) oraz P. N.. W skład zarządu wchodzi M. S. (2), P. N. oraz M. S. (1). Do składania oświadczeń woli w imieniu spółki uprawniony jest każdy z członków zarządu. Spółka nie posiada organu nadzoru. Nie zostali ustanowieni prokurenci spółki. Również przedmiotem działalności tej spółki jest m.in. działalność portali internetowych.

W dniu 1 września 2010 roku (...) Sp. z o.o. zatrudniła A. C. (1) (z domu T.) na czas nieokreślony od 1 września 2010 roku, na stanowisku kierownika projektu, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem 2.805,00 zł, a następnie 4.294,24 zł brutto.

(...) Sp. z o.o. 1 grudnia 2010 roku zawarła z (...) umowę o dofinansowanie w ramach wspierania działalności gospodarczej w dziedzinie gospodarki elektronicznej (...).

W ramach powyższej umowy współpracy w zakresie opracowania, wdrożenia i utrzymania (...) Sp. z o.o. miała stworzyć portal internetowy(...) – platformy oferującej najtańszy leasing, pełną bazę nowego sprzętu wraz z finansowaniem oraz pośrednictwo do zawierania umów między stronami.

W 2011 roku M. Ś. prowadził warsztaty z zakresu wiedzy jak zaprojektować serwis internetowy, aby spełniał wymogi stawiane przez Unię Europejską celem dofinansowania. W warsztatach przez niego prowadzonych brała udział M. S. (1).

1 kwietnia 2012 roku spółka zatrudniła M. Ł. (1), na czas określony do 1 kwietnia 2017 roku, na stanowisku specjalisty ds. marketingu, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem 2.058,00 zł i premią uznaniową.

Dowód: informacja odpowiadająca odpisowi aktualnemu z rejestru przedsiębiorców – k. 213 – 219, kserokopia kart 1, 7 umowy – k. 11 – 113 akt ubezpieczeniowych, struktura zatrudnienia – k. 212, cele PTL biznesowe i strategiczne – k. 139 – 192, zeznania świadka M. Ś. – 00:19:30 – 00:24:50 płyta CD w kopercie – k. 309, umowy o pracę w aktach osobowych A. C. i M. Ł..

Do obowiązków A. C. (1) jako kierownika projektu należało zbudowanie portalu internetowego, w oparciu o środki unijne, przygotowanie dokumentacji, specyfikacji. M. Ł. (1) zajmowała się pozyskiwaniem firm leasingowych, dostawców maszyn. Projekt ten jest już wdrożony, w lutym 2012 roku gotowa była strona internetowa, w czerwcu 2012 roku ruszyła platforma internetowa, aktualnie należy prowadzić działania marketingowe.

A. C. (1) od września 2012 roku przebywała na zwolnieniu lekarskim w związku z ciążą. 20 kwietnia 2013 roku urodziła dziecko. Do 18 kwietnia 2014 roku przebywała na urlopie macierzyńskim, następnie rodzicielskim. Aktualnie korzysta z urlopu wychowawczego. Na zwolnieniu lekarskim w związku z ciążą od grudnia 2012 roku przebywała M. Ł. (1), która 24 kwietnia 2012 roku urodziła dziecko. Do 22 kwietnia 2014 roku przebywała na urlopie macierzyńskim, następnie rodzicielskim.

We wrześniu i listopadzie 2012 roku część obowiązków A. C. (1), tj. testowanie platformy internetowej, pozyskiwanie partnerów do współpracy, redaktorów do pisania do bazy wiedzy, przejęła M. Ł. (1). Pozostałe obowiązki zostały przejęte przez wspólników (...) Sp. z o.o.

Dowód: zeznania świadka A. C. (1) – 00:07:21 – 00:13:34 płyta CD w kopercie – k. 330, zeznania świadka M. Ł. (1) – 00:13:34 – 00:21:11 płyta CD w kopercie – k. 330, zeznania M. S. (1) przesłuchanej w charakterze strony – 00:01:22 – 00:12:47 płyta CD w kopercie – k. 339 w zw. z 00:03:19 – 00:07:18 płyta CD w kopercie – k. 231, zeznania P. N. przesłuchanego za stronę – 00:12:47 – 00:23:29 płyta CD w kopercie – k. 339 w zw. z 00:07:18 – 00:19:39 płyta CD w kopercie – k. 231, wnioski w aktach osobowych A. C. i M. Ł..

W dniu 14 listopada 2012 roku członek zarządu (...) Sp. z o.o. M. S. (1) spisała z P. N., reprezentującym (...) Sp. z o.o. jako członek zarządu, umowę o pracę, na czas nieokreślony od 15 listopada 2012 roku, na stanowisku dyrektora

marketingu, w pełnym wymiarze czasu pracy, z wynagrodzeniem w kwocie 14.316,00 zł brutto miesięcznie. Jako miejsce wykonywania pracy strony wskazały S., ul. (...). W załącznikach do umowy o pracę strony określiły termin, sposób wypłaty wynagrodzenia, dobowy wymiar czasu pracy – 8 godzin, tygodniowy wymiar czasu pracy – 40 godzin, wymiar urlopu, porę nocną, sposób usprawiedliwiania nieobecności oraz wskazały, iż u pracodawcy obowiązuje podstawowy system czasu pracy i jednomiesięczny okres rozliczeniowy. Strony wskazały, iż nie potwierdza się obecności w pracy, gdyż prowadzona jest ewidencja czasu pracy. Nadto, pracodawca poinformował, iż za rok 2013 nie jest tworzony zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, nie są wypłacane świadczenia urlopowe oraz o obowiązujących przepisach dotyczących przeciwdziałania mobbingowi i dotyczących równego traktowania w zatrudnieniu. M. S. (1) podpisała oświadczenie, iż 15 listopada 2012 roku odbyła szkolenie pożarnicze oraz w zakresie bhp i przedłożyła zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na stanowisku dyrektora marketingu.

Płatnik składek (...) Sp. z o.o. zgłosił M. S. (1) jako pracownika do ubezpieczeń społecznych od 15 listopada 2012 roku.

Przedmiotem spisanej umowy o pracę miały być następujące czynności: dokonywanie zaawansowanych analiz rynku i funkcjonowania firmy, długookresowe i krótkookresowe planowanie strategiczne, planowanie kierunków i metod rozwoju, kontrola wdrożenia i realizacji strategii, planowanie taktyczne wraz z budżetem (plany marketingowe), kompleksowa przebudowa portalu.

Dowód: umowa o pracę, załączniki do umowy, oświadczenia, karta szkolenia, zaświadczenie lekarskie w aktach osobowych w kopercie – k. 284, kserokopia ewidencji czasu pracy – k. 193, kserokopia curriculum vitae – k. 13 – 16.

M. S. (1) w dniu spisywania umowy o pracę była w trzeciej ciąży. Do odwołania ubezpieczona załączyła zaświadczenie lekarskie z 28 listopada 2012 roku, potwierdzające, iż podczas wizyty ginekologicznej została rozpoznana u niej ciąża.

Dowód: kserokopia zaświadczenia lekarskiego – k. 23, kserokopia karty przebiegu ciąży – k. 24 – 25.

W dniu 20 grudnia 2012 roku (...) Sp. z o.o. reprezentowana przez M. S. (1) jako członka zarządu zawarła z (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. umowę – zlecenie prac rozwojowych nr 7 w ramach umowy współpracy w zakresie opracowania, wdrożenia i utrzymania (...) zawartej 1 grudnia 2010 roku.

W zakresie powyższego zlecenia M. S. (1) kontaktowała się mailowo, m.in. z M. Ś., A. K., posługując się adresem mailowym, w tym domeną (...).

31 grudnia 2012 roku M. S. (1) jako członek zarządu (...) Sp. z o.o. podpisała i opatrzyła pieczęcią protokół akceptacyjny dotyczący odbioru Zleceń Prac Rozwojowych nr 1, 2, 3 i 5 do umowy współpracy w zakresie opracowania, wdrożenia i utrzymania (...).

Jako członek zarządu M. S. (1) podpisała i opatrzyła pieczęcią imienną członka zarządu zamówienia (...), (...), faktury VAT nr (...), nr FV (...).

Dowód: kserokopia umowy, załącznika, protokołu akceptacyjnego – k. 65 – 77 akt ubezpieczeniowych, 28 – 34 akt sprawy, kserokopie zamówień – k. 27, 37, kserokopie faktur – k. 35, 36, wydruki mailów – k. 38 – 138.

W imieniu (...) Sp. z o.o. w S. z członkami zarządu (...) Sp. z o.o., w tym z M. S. (1), kontaktowały się N. S. (1) oraz K. Ż.. M. S. (1) koordynowała pracę, weryfikowała działania spółki (...), planowała działania marketingowe, podpisywała dokumenty, przeprowadzała testy portalu internetowego, zgłaszała błędy.

W 2012 roku M. Ś. prowadził drugą serię warsztatów, na których współpracował z M. S. (1) przy zmianie interfejsu strony internetowej.

Dowód: zeznania świadka K. Ż. – 00:15:07 – 00:19:30 płyta CD w kopercie – k. 309, zeznania świadka N. S. (1) – 00:08:00 – 00:15:07 płyta CD w kopercie – k. 309, zeznania świadka M. Ś. – 00:19:30 – 00:24:50 płyta CD w kopercie – k. 309.

W okresach od 16 stycznia 2013 roku do 22 stycznia 2013 roku oraz od 8 lutego 2013 roku do 20 czerwca 2013 roku M. S. (1) była niezdolna do pracy w związku z ciążą. Płatnik składek wypłacił wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy w kwocie 2.882,46 zł za okres od 16 stycznia 2013 roku do 22 stycznia 2013 roku, w kwocie 8.647,38 zł za okres od 8 lutego 2013 roku do 28 lutego 2013 roku oraz w kwocie 2.058,90 zł za okres od 1 marca 2013 roku do 5 marca 2013 roku. Za okres od 6 marca 2013 roku do 20 czerwca 2013 roku M. S. (1) pobrała zasiłek chorobowy.

W dniu 21 czerwca 2013 roku M. S. (1) urodziła córkę N. S. (2). 1 lipca 2013 roku wniosła o udzielenie urlopu macierzyńskiego oraz rodzicielskiego w okresie od 21 czerwca 2013 roku do 19 czerwca 2014 roku.

Dowód: kserokopia zaświadczenia lekarskiego – k. 79 akt ubezpieczeniowych, kserokopia karty zasiłkowej – k. nienumerowana akt ubezpieczeniowych, kserokopia karty przychodów – k. nienumerowana akt ubezpieczeniowych, kserokopia odpisu skróconego aktu urodzenia, wnioski w aktach osobowych w kopercie – k. 284.

Z dniem 1 lutego 2013 roku (...) Sp. z o.o. zatrudniła E. R., na czas określony do 31 stycznia 2018 roku, na stanowisku specjalisty ds. projektów internetowych, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem w kwocie 3.493,21 zł, od 1 marca 2013 roku w kwocie 3.551,80 zł i premią uznaniową. Z dniem 1 września 2013 roku (...) Sp. z o.o. zatrudniła A. G. (1), na czas określony do 1 czerwca 2017 roku, na stanowisku asystentki działu sprzedaży, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem w kwocie 2.344,51 zł miesięcznie.

Dowód: umowy o pracę w aktach osobowych E. R., A. G., struktura zatrudnienia – k. 212.

(...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. figuruje w ewidencji podatników Urzędu Skarbowego w S. i posiada otwarty obowiązek podatkowy w podatku dochodowym od osób prawnych – CIT od 13 października 2009 roku, w podatku dochodowym od osób fizycznych – PIT od 1 stycznia 2010 roku oraz w podatku od towarów i usług – VAT od 1 listopada 2009 roku.

Za 2012 rok spółka osiągnęła przychód w kwocie 145.530,79 zł, poniosła koszty uzyskania przychodu w kwocie 378.410,79 zł oraz stratę w kwocie 232.880,00 zł. Na dzień 6 listopada 2013 roku spółka posiada zaległości podatkowe z tytułu podatku VAT w kwocie 7.270,00 zł.

Dowód: pismo Naczelnika Urzędu Skarbowego w S. w kopercie – k. 222.

Stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach, w tym aktach ubezpieczeniowych, aktach osobowych. Nie były one kwestionowane przez strony, zatem również Sąd uznał je za wiarygodne. Sąd dał wiarę zeznaniom świadków N. S. (1), K. Ż., M. Ś., w których wskazali na czynności wykonywane przez M. S. (1), jako spójnym i logicznym. Sąd ocenił zeznania świadków M. Ł. (1) oraz A. C. (1) jako wiarygodne, bowiem były zgodne, logiczne i wzajemnie się uzupełniały. Sąd dał wiarę zeznaniom M. S. (1) przesłuchanej w charakterze strony oraz P. N. przesłuchanego za stronę jedynie w zakresie ustalonego stanu faktycznego, bowiem jedynie w tym zakresie zeznania były spójne, logiczne, zgodne z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie oraz z zasadami doświadczenia życiowego. Na rozprawie w dniu 5 marca 2014 roku pełnomocnik odwołujących się cofnął wniosek o przesłuchanie w charakterze świadków A. K. oraz R. K..

Sąd zważył, co następuje:

Odwołania M. S. i (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. należało oddalić.

W pierwszej kolejności wskazać należy, iż odwołujące się przyznały, iż okolicznością bezsporną jest, że do zawarcia umowy o pracę doszło z naruszeniem art. 210 k.s.h., co w świetle art. 58 § 1 k.c. prowadzi do nieważności pisemnej umowy o pracę.

Jednakże, ze względu na specyfikę stosunku pracy uregulowanego w kodeksie pracy, a zwłaszcza ze względu na konsensualno-realny charakter umów o pracę powszechnie, zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie Sądu Najwyższego, przyjmuje się, że zawarcie nieważnej umowy o pracę może w pewnych przypadkach prowadzić do nawiązania stosunku pracy i to na warunkach określonych w tej umowie. Może to mieć miejsce wówczas, gdy pracownik za wiedzą i wolą osób (organów) uprawnionych do działania za pracodawcę został dopuszczony do wykonywania pracy na warunkach przewidzianych taką umową. Taki kierunek wykładni przepisów prawa dotyczących nawiązania stosunku pracy również w odniesieniu do członków zarządów spółek kapitałowych jest dominujący (por. uzasadnienia wyroków SN: z 23 lipca 2009 r. II PK 36/09 - OSNP 2011/5-6/77; z 7 kwietnia 2009 r. I PK 215/08 - OSNP 2010)23-24/283; z 20 stycznia 2010 r. II PK 178/09 - Lex 577829, z 8 czerwca 2010 r. I PK 16/10 Lex 607243, z 12 maja 2010 r. II UK 20/11 - OSNP 2012/11-12/45 oraz orzecznictwo tam powoływane; komentarz do art. 210 - A. Kidyba LEX/El 2013, stan prawny na 30.12.2012).

W powołanych orzeczeniach podkreśla się, że w przypadkach zawarcia umowy o pracę z naruszeniem art. 210 k.s.h., ocena, czy z członkiem zarządu spółki została zawarta umowa o pracę przez dopuszczenie do jej wykonywania, zależy od okoliczności konkretnej sprawy w zakresie dotyczącym celów, do jakich zmierzały strony, a przede wszystkim od tego, czy nawiązanie stosunku pracy w ten sposób nie miało na celu obejścia prawa (por. też wyrok SN z 6 października 2004 r., I PK 488/03, OSNP 2005 Nr 10, poz. 145). Nadto w dotychczasowej praktyce orzeczniczej w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych ugruntowany jest pogląd, że o tym czy doszło do zawarcia umowy o pracę z członkiem zarządu spółki kapitałowej nie decydują przepisy prawa handlowego, lecz przepisy prawa pracy (por. wyroki: z dnia 17 grudnia 1996 r., II UKN 37/96, OSNAPiUS 1997 Nr 17, poz. 320 i z dnia 5 lutego 1997 r., II UKN 86/96, OSNAPiUS 1997 Nr 20, poz. 404).

W konsekwencji powyższego, sporne między stronami było, czy między M. S. i (...) Sp. z o.o. został nawiązany stosunek pracy, a jeżeli tak to w jakim celu i czy tym samym M. S. (1) podlega z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu jako pracownik.

Stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 1442 ze zm.), obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami. Ponadto, przepisy art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 tej ustawy wprowadzają obowiązek, w odniesieniu do pracowników, ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego. Zgodnie z treścią art. 13 pkt 1 ustawy, obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne w okresach: pracownicy – od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania stosunku pracy.

Wskazać należy, iż pozorność czynności prawnej i zawarcie umowy w celu obejścia prawa, stanowią dwa różne pojęcia prawne. Inne są przesłanki nieważności bezwzględnej czynności prawnej dokonanej dla pozorów aniżeli z powodu obejścia prawa.

Zgodnie z przepisem art. 83 § 1 zd. 1 k.c., oświadczenie woli złożone jest dla pozorów wtedy, gdy z góry powziętym zamiarem stron jest brak woli wywołania skutków prawnych, przy jednoczesnej chęci wprowadzenia innych osób w błąd co do rzekomego dokonania określonej czynności prawnej. Gdy pod pozorowaną czynnością nie kryje się inna czynność prawna, mamy do czynienia z tzw. pozornością zwykłą.

Jak wynika z treści art. 8 ust. 1 cytowanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy, czyli zatrudnioną przez pracodawcę. Przyjęcie, że dochodzi do powstania stosunku pracy, niezależnie od tego, czy pracownik do pracy przystąpi, obalone jest przez ustalenie, że pomimo zawarcia umowy nie nastąpiło zatrudnienie pracownika. Dlatego w sytuacji, gdy po zawarciu umowy o pracę pracownik podejmie pracę i ją wykonuje, a pracodawca zgodzi się na to, nie można mówić o pozorności czynności prawnej, gdyż z tego wynika wniosek, że strony zawierając umowę nie miały zamiaru niewykonywania pracy przez pracownika.

Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega natomiast na takim ukształtowaniu jej treści, które z punktu widzenia formalnego nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do osiągnięcia celu, który jest przez nią zakazany (art. 58 k.c.).

Do nawiązania stosunku pracy dochodzi poprzez złożenie zgodnych oświadczeń woli przez pracodawcę i pracownika, niezależnie od jego podstawy prawnej – art. 11 k.p.

Zgodnie z art. 22 k.p., przez nawiązanie stosunku pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem, w miejscu i w czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudnienia pracownika za wynagrodzeniem. Celem zatem i zamiarem stron umowy o pracę winna być faktyczna realizacja treści stosunku pracy w granicach zakreślonych zawartą umową, przy czym oba te elementy wyznaczają: ze strony pracodawcy – realna potrzeba ekonomiczna i umiejętności pracownika, zaś ze strony pracownika – ekwiwalentność wynagrodzenia uzyskanego za świadczenie pracy (vide uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10.11.2005r. sygn. III AUa 2723/04).

Podkreślić też należy, że pojęcie obejścia prawa i pozorności są znaczeniowo bliskie i niejednokrotnie pokrywają się. Ma to miejsce w sytuacji, gdy konkretna czynność prawna została zawarta z naruszeniem przepisu art. 83 k.c., a jednocześnie w celu obejścia prawa.

Za pozorną umowę o pracę nie można uznać takiej umowy, która w rzeczywistości była wykonywana, tj. taką, w ramach której pracownik faktycznie świadczy na rzecz pracodawcy pracę dobrowolnie podporządkowaną. Na poparcie przedstawionej tu oceny prawnej wskazać należy na wyrok z dnia 28 lutego 2001r. wydany w sprawie II UK 244/00, w którym Sąd Najwyższy podał, że o fikcyjności umowy o pracę świadczy zamiar nawiązania stosunku ubezpieczenia społecznego bez rzeczywistego wykonywania tej umowy (wyrok SN z dnia 17 października 2006r., sygn. akt I UK 84/06, niepubl.). Podobnie w wyroku z dnia 13 czerwca 2006r., w sprawie II UK 202/05, Sąd Najwyższy wskazał, że nie jest istotne, czy strony zawierające umowę o pracę miały realny zamiar wzajemnego zobowiązania się przez pracownika do świadczenia pracy, a przez pracodawcę do zapewnienia pracy i wynagrodzenia za nią – lecz to, czy taki zamiar stron został w rzeczywistości zrealizowany.

Nie sposób także nie przyjąć, że zamiarem stron zawierających umowę o pracę jest również immanentnie związany z faktem bycia pracownikiem fakt objęcia obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Wskazać jednak należy, że okoliczność ta nie może stanowić podstawy dla uznania umowy za nieważną. Zgodnie z powoływanym wyżej art. 58 k.c., podstawą dla stwierdzenia nieważności umowy o pracę może być uznanie jej za czynność prawną podjętą w celu obejścia ustawy. Czynnością podjętą w celu obejścia ustawy jest jednak tylko taka czynność, która zmierza do osiągnięcia skutku zakazanego przez prawo. Stąd też zawarcie umowy o pracę nawet tylko z tego powodu, żeby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego nie może być zakwalifikowane jako obejście prawa. Naturalne, całkowicie zgodne z porządkiem prawnym i zasadami współżycia społecznego jest dążenie stron umowy o pracę do tego, aby pracownik z tytułu pracowniczego statusu uzyskiwał przewidziane w prawie o ubezpieczeniach społecznych prawa i świadczenia. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 5 października 2005r., w sprawie I UK 32/05, wskazał, że zawierając umowę o pracę strony kierują się różnymi motywami indywidualnymi (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005r., III UK 89/05, OSNP 2006/11-12/192). Sam fakt, iż zawierając umowę o pracę strony kierują się wyłącznie objęciem pracownika ubezpieczeniem społecznym nie może skutkować nieważnością takiej umowy. Jednakże, jak już zostało wskazane, umowa musi być realizowana.

Wskazać ponadto należy, iż sam cel zawarcia umowy o pracę w postaci osiągnięcia świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczny z ustawą, nie może jednak oznaczać akceptacji dla nagannych i nieobojętych społecznie zachowań korzystania ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych przy zawieraniu umów o pracę na stosunkowo krótki okres przed zajściem zdarzenia rodzącego uprawnienie do świadczenia z ubezpieczenia społecznego (np. urodzeniem dziecka) i w konsekwencji uzyskaniu przez osobę ubezpieczoną świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd uznał, że M. S. i (...) Sp. z o.o. nie wykazały, aby umowa o pracę faktycznie była wykonywana.

Przesłuchani w sprawie świadkowie nie są w stanie stwierdzić, czy M. S. (1) wykonywała swoje czynności w ramach umowy o pracę, czy też wykonywała te czynności jako członek zarządu (...) Sp. z o.o. Zarówno N. S. (1), jak i K. Ż., zeznały, iż miały kontakt ze wszystkimi członkami zarządu (...) Sp. z o.o., tj. z M. S. (1), M. S. (2), P. N.. Z zeznań tych wynika, iż M. S. (1) koordynowała prace projektowe portalu internetowego, weryfikowała działania spółki (...), z ramienia której miała kontakt z N. S. (1) i K. Ż. oraz planowała działania marketingowe. Jednakże K. Ż. stanowczo zeznała, iż nie ma informacji na jakim stanowisku M. S. (1) pracuje. Również świadek M. Ś. zeznał, iż nie interesował się faktem, jakie stanowisko zajmuje M. S. (1). Świadek A. C. (1) od września 2012 roku przebywała na zwolnieniu lekarskim, następnie na urlopie macierzyńskim, aktualnie na wychowawczym. Zatem nie posiada wiedzy na okoliczność wykonywanych przez M. S. (1) czynności od 15 listopada 2012 roku. Część obowiązków pracowniczych A. C. (1) w okresie od września 2012 roku do grudnia 2012 roku przejęła świadek M. Ł. (1), natomiast pozostałą część, jak wynika zarówno z zeznań P. N., jaki i M. S. (1), pozostali współnicy. Niewykluczone jest przy tym, iż świadek M. Ł. (1) przez ten okres mogła widywać M. S. (1) codziennie, bowiem jako członek zarządu wykonywała ona czynności na rzecz spółki (...).

Spółka (...) nie wykazała rzeczywistej potrzeby zatrudnienia M. S. (1). Zeznania M. S. (1) przesłuchanej w charakterze strony oraz zeznania P. N. przesłuchanego za stronę są w tym zakresie niewiarygodne. Wskazali oni, iż potrzeba zatrudnienia ubezpieczonej wynikała z konieczności zmiany sposobu funkcjonowania wdrożonego portalu internetowego oraz jego promowania. Nie potrafili przy tym wyjaśnić, czym miała się różnić praca wykonywana przez ubezpieczoną jako członka zarządu oraz jako zatrudnioną w oparciu o umowę o pracę. Zeznali, iż jako członek zarządu ubezpieczona nie wykonywała pracy, a jedynie podpisywała dokumenty. Nie sposób się z tym zgodzić. Jak wynika z zeznań M. Ś., już w 2011 roku M. S. (1) brała udział w prowadzonych przez niego warsztatach na temat projektowania serwisu internetowego. Nadto, K. Ż. stanowczo zeznała, iż ubezpieczona była pierwszą osobą, z którą, w imieniu spółki (...), rozpoczęła rozmowy o podpisaniu umowy. Zatem M. S. (1) nie tylko podpisywała w imieniu spółki (...) przedłożone jej dokumenty, ale czynnie, zgodnie ze swoimi umiejętnościami, wykonywała funkcję członka jej zarządu.

Nie zaistniała realna potrzeba ekonomiczna zatrudnienia M. S. (1). Jak zostało ustalone, za 2012 rok spółka (...) osiągnęła przychód w kwocie 145.530,79 zł, poniosła koszty uzyskania przychodu w kwocie 378.410,79 zł oraz stratę w kwocie 232.880,00 zł, jak również na dzień 6 listopada 2013 roku spółka posiada zaległości podatkowe z tytułu podatku VAT w kwocie 7.270,00 zł. W tej sytuacji wynagrodzenie w kwocie 14.316,00 zł uznać należało za wygórowane. Wskazać przy tym należy, iż w spółce M. S. i P. N. (...)M. S., zatrudniona do 14 listopada 2012 roku, na stanowisku dyrektora marketingu, osiągała wynagrodzenie miesięczne w kwocie 7.235 zł brutto. Nie było przeszkód, aby M. S. (1) jako członek zarządu spółki, w oparciu o swoją wiedzę i doświadczenie zawodowe, wykonywała czynności polegające na kreowaniu strategii rozwoju, przebudowy portalu internetowego, jego promowaniu, jako członek zarządu. Zarząd powołany jest do wykonywania pracy na rzecz spółki, reprezentowania jej i dbania o jej interesy. Wbrew twierdzeniu ubezpieczonej, praca członka zarządu to nie tylko „podpisywanie dokumentów”.

Sąd nie dał wiary zeznaniom M. S. (1), iż nadzór nad jej pracą sprawował P. N., iż raz w miesiącu planował jej pracę, a pod koniec miesiąca rozliczał z jej wykonania, zaś ubezpieczona wykonywała pracę w miejscu wskazanym w umowie o pracę, tj. w S., przy ul. (...), w godz. 8.00 – 16.00. Czynności wykonywane przez ubezpieczoną to czynności członka zarządu. Przede wszystkim wskazać należy, iż podpisywane przez ubezpieczoną dokumenty przedłożone do akt sprawy, tj. faktury, umowy, protokół akceptacyjny, opatrzone są pieczęcią ubezpieczonej jako członka zarządu spółki (...). W komunikacji internetowej ubezpieczona posługiwała się domeną (...). Z żadnego dokumentu nie wynika, iż M. S. (1) działała jako dyrektor (...) spółki (...). Jak już zostało wskazane, również świadkowie K. Ż., N. S. (1), M. Ś. nie byli w stanie wskazać, czy ubezpieczona komunikuje się z nimi jako pracownik spółki.

Sąd ustalił, iż M. S. (1) w dniu spisywania umowy o pracę była w ciąży. Przede wszystkim Sąd miał na uwadze, iż była to jej trzecia ciąża. Niewiarygodne jest zatem twierdzenie, iż nie wiedziała o ciąży.

Sąd przyznaje, iż przepisy prawa pracy nie zakazują zatrudnienia kobiet w ciąży. Podkreślenia jednak wymaga, iż nie była to też przyczyna, dla której Sąd odmówił uznania, iż pomiędzy M. S. (1) a (...) Sp. z o.o. powstał od dnia 15 listopada 2012 roku stosunek pracy. Sąd w tej mierze zbadał rzeczywistą wolę stron w odniesieniu do istotnych elementów stosunku pracy, jak osobiste wykonywanie pracy przez M. S. (1), jej podporządkowanie pracownicze, wynagrodzenie stanowiące ekwiwalent wykonanej pracy.

W dalszej kolejności należy wskazać, iż ewidencja czasu pracy, lista płac, oświadczenie o odbyciu szkolenia pożarniczego oraz w zakresie bhp, a także przedłożone do akt sprawy oświadczenia z 22 sierpnia 2013 roku są to dokumenty prywatne, a zatem ich moc dowodowa jest ograniczona. Zgodnie z przepisem art. 245 k.p.c. stanowią jedynie dowód tego, że osoba która je podpisała złożyła oświadczenie danej treści. Nie są jednakże wystarczające dla ustalenia, że M. S. (1) rzeczywiście wykonywała zatrudnienie w ramach zawartej umowy o pracę. Sąd zważył przy tym, iż M. S. (1) przedłożyła zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na stanowisku dyrektora marketingu, której to pracy, jak wynika z przeprowadzonego postępowania dowodowego, de facto nie wykonywała.

Należy także zauważyć, iż przed dniem spisania umowy o pracę z M. S. (1) w spółce (...) nie istniało stanowisko dyrektora marketingu. Również w okresie niezdolności ubezpieczonej do pracy spółka nie zatrudniła żadnej osoby na stanowisko dyrektora marketingu. Sąd nie wziął pod uwagę przedłożonych do akt sprawy (k. 197, 198) curriculum vitae M. W. oraz R. N., bowiem nie wiadomo, czy zostały one złożone w związku z rekrutacją na stanowisko dyrektora marketingu w spółce (...). Jak przyznały odwołujące się, nie można przedłożyć treści ogłoszenia, opublikowanego w portalu www.trójmiasto.pl, ponieważ zostało przeniesione do archiwum.

Sąd, w wyniku oceny materiału dowodowego ustalił, iż M. S. (1) rzeczywiście nie świadczyła pracy w ramach stosunku pracy, zgodnie ze spisaną 14 listopada 2012 roku umową o pracę. Analiza stanu faktycznego niniejszej sprawy prowadzi do wniosku, że w świetle zasad doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania, sporna umowa o pracę zawarta została nie w celu faktycznej realizacji wynikającego z treści stosunku pracy, a jedynie dla uzyskania przez M. S. (1) świadczeń z ubezpieczenia społecznego, związanych z ciążą, macierzyństwem. W konsekwencji, sporną umowę o pracę, zgodnie z art. 83 § 1 k.c., należy uznać za nieważną. Nie doprowadziła bowiem ona do nawiązania stosunku pracy w rozumieniu art. 22 k.p. Nie zostały zatem spełnione ustawowe przesłanki objęcia M. S. (1) obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, wynikającym art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. systemie ubezpieczeń społecznych.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w związku z powołanymi wyżej przepisami, orzekł jak w pkt I wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł w punkcie II wyroku, na podstawie przepisów art. 108 § 1 k.p.c., art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., § 4 ust. 1, § 11 ust. 2 w zw. z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

SSO Iwona Szczygłowska